

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl dne 31. května 2016 mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy a soudců Jana Musila (soudce zpravodaje) a Vladimíra Sládečka ve věci ústavní stížnosti **M. S.**, právně zastoupeného Mgr. Petrem Kaustou, advokátem, se sídlem v Ostravě, Československých legií 1719/5, proti usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27, proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. září 2014 č. j. 6 To 274/2014-404 a proti rozsudku Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově, ze dne 29. května 2014 č. j. 102 T 184/2013-374, za účasti **Nejvyššího soudu České republiky, Krajského soudu v Ostravě a Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově**, jako účastníků řízení, a za účasti **Nejvyššího státního zastupitelství, Krajského státního zastupitelství v Ostravě a Okresního státního zastupitelství v Karviné**, jako vedlejších účastníků řízení, **t a k t o**:

1. **Usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27, rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. září 2014 č. j. 6 To 274/2014-404 a rozsudkem Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově, ze dne 29. května 2014 č. j. 102 T 184/2013-374 byl porušen článek 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
2. **Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. března 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. září 2014 č. j. 6 To 274/2014-404 a rozsudek Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově, ze dne 29. května 2014 č. j. 102 T 184/2013-374 se zrušují.**

O d ů v o d n ě n í:

I.

Namítaná porušení základních práv

1. Návrhem dle § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. 182/1993 S., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), který byl Ústavnímu soudu doručen dne 10. 7. 2015, se stěžovatel domáhal kasace shora označených rozhodnutí trestních soudů, neboť jimi mělo dojít k porušení jeho práva na soudní ochranu ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

II.

Řízení předcházející podání ústavní stížnosti

2. Stěžovatel (dále také „obviněný“) byl rozsudkem Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově (dále také „okresní soud“) ze dne 29. května 2014

č. j. 102 T 1184/2013-374 uznán vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku, za který byl odsouzen podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání osmnácti měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 trestního zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu dvacet jedna měsíců. Dále bylo rozhodnuto o náhradě škody.

3. Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací rozsudkem ze dne 4. září 2014 č. j. 6 To 274/2014-404 z podnětu odvolání obviněného a státního zástupce, podaného v nejspěchu obviněného, podle § 258 odst. 1 písm. b), c) trestního řádu zrušil rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu a nově rozhodl tak, že obviněného M. S. uznal vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku, přičemž nově konstatoval porušení důležitých zákonných povinností na straně obviněného, jakož i spoluzavinění matky nezletilého poškozeného.

4. Podle rozsudku odvolacího soudu se měl obviněný uvedeného přečinu dopustit stručně řečeno tím, že dne 24. června 2012 kolem 16:30 hodin v Havířově-Podlesí, okres Karviná, na ulici 17. listopadu v prostoru parkoviště před obchodním domem Hruška v prostoru „obytné zóny“, jako řidič osobního automobilu tov. zn. Ford Focus, zahájil couvání se svým vozidlem z parkovacího místa v době, kdy matka G. B. nezletilému nevěnovala patřičnou pozornost, obviněný nedbal zvýšené opatrnosti, a proto při couvání došlo ke střetu s nezletilým dítětem J. B. (nar. 2011), kterého zadním kolem přejel, čímž mu způsobil poranění v podobě zhmoždění mozku a kmene mozkového, což je zranění neslučitelné se životem, na jehož následky nezletilý ihned na místě dopravní nehody zemřel. Soud konstatoval, že obviněný porušil ustanovení § 24 odst. 2, 3, § 4 písm. a), § 5 odst. 1 písm. d) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu).

5. Odvolací soud obviněného odsoudil podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, jehož výkon podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání jednoho roku a šesti měsíců. Podle § 73 odst. 1, 3 trestního zákoníku obviněnému uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu jednoho roku a čtyř měsíců. Současně rozhodl o náhradě škody.

6. Proti rozsudku odvolacího soudu si stěžovatel podal dovolání z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, neboť považoval za nesprávný právní závěr odvolacího soudu, kterým byla konstatována jeho trestní odpovědnost. Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství se ve svém vyjádření k dovolání s názorem stěžovatele ztotožnil a vyjádřil názor, že popsaná skutková zjištění jsou zjevně nedostatečným podkladem pro dovození nedbalostního zavinění.

7. Nejvyšší soud rozhodl o dovolání stěžovatele usnesením ze dne 25. března 2015 č. j. 8 Tdo 125/2015-27 tak, že je podle § 265i odst. 1 odst. e) trestního řádu odmítl jako zjevně neopodstatněné.

III.

Argumentace stěžovatele

8. Ústavní stížností stěžovatel brojí proti shora uvedeným rozhodnutím obecných soudů, neboť se domnívá, že jimi došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces. Namítá, že skutková zjištění obecných soudů jsou v extrémním rozporu s důkazy, které byly v řízení provedeny. Současně poukazuje na to, že z těchto zjištění obecné soudy vyvodily nesprávné právní závěry.

9. Podle stěžovatele bylo dokazováním prokázáno, že v okamžiku, kdy se vracel s nákupem z obchodu, prošel okolo svého vozidla, dal do něj nákup a usedl do něj, bylo poškozené dítě v prostoru mezi bokem vozidla, kočárkem, matkou a babičkou. Tato skutečnost je podle něj potvrzována svědeckými výpověďmi matky a babičky dítěte, vyšetřovacím pokusem i znaleckým posudkem Ing. Petra Korče. Stěžovatel označuje za nesprávné tvrzení okresního soudu, který dovedl, že couval do prostoru, kde stály ženy s dítětem; stěžovatel tvrdí, že naopak couval do prostoru, kde se nenacházela žádná osoba. Dále považuje za nepravdivý závěr okresního soudu o tom, že když míjel babičku a matku, viděl kolem nich pohybující se dítě, resp. ten závěr, že začal couvat do prostoru, kde stály ženy s dítětem, které se pohybovalo kolem nich. Stěžovatel poukazuje na to, že dítě bylo plně ovládáno matkou a babičkou v situaci, kdy mezi nimi stálo a v žádném případě mezi nimi či kolem nich neběhalo.

10. Hranici okolností, jež může řidič předvídat, nelze podle stěžovatele vymezovat v hypotetické rovině, nýbrž je zapotřebí vždy vycházet z existujících objektivních okolností, vyplývajících z určité dopravní situace. Nedbalostní zavinění je přitom možné dovést pouze tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestními předpisy jsou dány současně. Stěžovatel se domnívá, že míru opatrnosti maximálně zachoval, neboť z místa parkování vycouval maximálně obezřetně, velmi pomalu, přičemž využil všech možných pohledů při couvání, přesto však střetu s dítětem nemohl zabránit, jak bylo prokázáno hlavně znaleckým posudkem a vyšetřovacím pokusem. Zdůrazňuje, že po něm nelze spravedlivě žádat, aby předvídal, že matka s babičkou nezletilého přestanou nad nezletilým vykonávat dohled v okamžiku, kdy s vozidlem začal couvat. V tomto smyslu poukazuje zejména na to, že nezletilému byl v době tragické nehody jeden rok, přičemž v době před nehodou byl plně ovládán matkou a babičkou. Stěžovatel se tedy domnívá, že hlavní příčinou toho, že se nezletilý dostal do nebezpečné situace, která vyústila v tragédii, je pochybení matky a babičky, které nad nezletilým vykonávaly dohled a které dostatečně nezajistily bezpečnost jednoletého dítěte.

11. Také krajský soud, který zrušil rozhodnutí soudu okresního a sám nově rozhodl o vině stěžovatele, podle stěžovatele pochybil, neboť obdobně jako soud okresní své rozhodnutí zatížil extrémním rozporem mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy. Tento nedostatek potom nenapravit ani soud dovolací, který dovolání stěžovatele odmítl.

12. Stěžovatel nesouhlasí se závěrem dovolacího soudu, že jednal ve vědomé nedbalosti, neboť prý byl obeznámen s tím, že když začne couvat a dítě unikne z pozornosti matky a vběhne mu pod kola, tak ho neuvidí a může ho přejet, přesto však prý bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že k takovéto situaci nedojde. Stěžovatel tvrdí, že nelze akceptovat názor dovolacího soudu, podle nějž je v obydlené části města řidič povinen, jestliže se rozhodne couvat a nemá dostatečný rozhled za vozidlo, zajistit

bezpečné couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby. Dále stěžovatel tvrdí, že rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. července 1986 sp. zn. 5 Tz 21/86 (R 19/1987 tr.), na které odkazuje dovolací soud v předmětné věci, není příléhavé, neboť tehdy byl řešen případ řidiče autojeřábu a nikoliv řidiče osobního motorového vozidla. V případě osobního vozidla považuje stěžovatel tento závěr za zcela nepřiléhavý a nesmyslný, neboť požadavek na to, aby si při každém couvání řidič zajistil náležitě způsobilou a poučenou osobu, je nereálný. Nejvyšší soud převzal podle stěžovatele nesprávná skutková zjištění soudu okresního a krajského, přičemž se nikterak podrobně nezabýval srovnáním skutkových zjištění a provedených důkazů.

IV.

Řízení před Ústavním soudem

13. Poté, co Ústavní soud zjistil, že ústavní stížnost je přípustná, byla podána včas osobou oprávněnou a naplněny byly také všechny ostatní formální náležitosti stanovené zákonem o Ústavním soudu, vyžádal si dle § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vyjádření účastníků řízení. Rovněž si obstaral spis Okresního soudu v Karviné, pobočka v Havířově, vedený pod sp. zn. 102 T 184/2013.

14. Okresní soud v Karviné, pobočka v Havířově, ve svém vyjádření ze dne 23. září 2015 Ústavnímu soudu sdělil, že podle něj nebylo porušeno stěžovatelovo právo na spravedlivý proces, a v plném rozsahu se odvolal na znění napadeného rozsudku.

15. Krajský soud v Ostravě vyjádřením ze dne 16. října 2015 konstatoval, že skutková zjištění a důkazy podle něj nejsou v extrémním nesouladu. Soud je vázán zásadou obžalovací, a proto se mohl zabývat toliko odpovědností obviněného, nikoliv odpovědností matky či babičky nezletilého. Co se týče skutkových zjištění, krajský soud odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí, přičemž zdůraznil, že k činu došlo v místě obytné zóny, kde je řidič povinen dbát zvýšené ohleduplnosti vůči chodcům. Krajský soud má za prokázané, že obviněného mohlo napadnout a také napadlo, že dítě v tak nízkém věku volně se pohybující po parkovišti může vběhnout za jeho vozidlo při couvání. Netvrdí však, že by při každém couvání před obchodem měl každý řidič zajistit bezpečné couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby.

16. Nejvyšší soud v přípisu ze dne 20. října 2015 konstatoval, že stěžovatel v ústavní stížnosti uvedl identickou argumentaci, kterou se dovolací soud zabýval již v dovolacím řízení, a v podrobnostech proto odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Nadto zdůraznil, že při svém rozhodování vycházel ze skutkových okolností zjištěných soudy prvního a druhého stupně, neboť nezjistil v jejich důkazním postupu žádná pochybení. Nejvyšší soud poukázal na to, že obviněný v době, kdy započal s couváním, věděl, že se v blízkosti jeho vozidla nacházejí matka a babička nezletilého a dvě malé děti, jimž tyto ženy nevěnovaly dostatečnou pozornost, neboť byly zaměstnány i jinými činnostmi. Stěžovatel si navíc podle Nejvyššího soudu musel být vědom, že při couvání nemusí jednorozční dítě vzhledem k jeho malé výšce spatřit. Za této situace si měl zajistit bezpečné couvání pomocí jiné poučené osoby, či alespoň dát před zahájením couvání najevo, že bude couvat, aby si dospělé osoby děti pohlídaly, nebo při couvání použít zvukový signál, aby tím upozornil na jím zamýšlený manévr. Jelikož stěžovatel nic z toho neudělal, nesplnil podle Nejvyššího soudu kritérium potřebné míry opatrnosti ve smyslu § 16 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku. Jde-li o odpovědnost dalších osob,

obecné soudy byly vázány zásadou obžalovací. Ke spoluzavinění matky obecné soudy náležitě přihlédly.

17. Nejvyšší státní zastupitelství, jako vedlejší účastník řízení, přípisem ze dne 5. října 2015 odkázalo na své vyjádření ze dne 8. ledna 2015 k dovolání stěžovatele, přičemž zopakovalo svůj názor, že učiněná skutková zjištění nemohla být základem pro odsouzení obviněného.

18. Jelikož vyjádření účastníků řízení neobsahovala žádné nové skutečnosti či argumenty, které by stěžovateli nebyly známy již z předchozího řízení, Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat je stěžovateli k eventuální replice.

19. Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti bez nařízení ústního jednání, neboť v intencích § 44 věty první zákona o Ústavním soudu dospěl k závěru, že by od tohoto jednání nebylo možno očekávat další objasnění věci

V.

Obecná východiska právního posouzení

20. Podle článku 83 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) je Ústavní soud soudním orgánem ochrany ústavnosti. Není tedy součástí soustavy obecných soudů, a nepředstavuje proto ani další instanci přezkumu jejich rozhodnutí. V řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] se Ústavní soud omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody. Jejich ochrana je jediným důvodem, který otevírá prostor pro zásah Ústavního soudu do rozhodovací činnosti těchto orgánů, což platí i pro případné přehodnocení jejich skutkových zjištění nebo právních závěrů. Pro přezkum není sama o sobě rozhodná věcná správnost či konkrétní odůvodnění rozhodnutí obecných soudů, nýbrž výhradně dodržení ústavního rámce jejich činnosti.

21. Důvodem ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu může být skutečnost, že postupem obecných soudů došlo k porušení práva na soudní ochranu ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny. Součástí tohoto základního práva je mimo jiné zákaz svévole či libovůle v soudním rozhodování a právo na odůvodnění rozhodnutí. Za svévoli v soudním rozhodování Ústavní soud ve své dosavadní judikatuře označil zejména případy extrémního nesouladu právních závěrů s vykonanými skutkovými zjištěními, dále případy nerespektování kogentní normy, případy interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (příkladem čehož je přepjatý formalismus), jakož i interpretace a aplikace zákonných pojmů v jiném než zákonem stanoveném a v právním myšlení konsensuálně akceptovaném významu, a konečně případy rozhodování bez bližších kritérií či alespoň zásad odvozených z právní normy (srov. náleze ze dne 24. prosince 2004 sp. zn. III. ÚS 351/04).

22. Příkladem svévolné aplikace normy jednoduchého práva je existence rozporu mezi skutkovými zjištěními a právem, které na ně bylo zcela nepatřičně aplikováno. Má-li soudní rozhodnutí obstát z hlediska ústavněprávního přezkumu, musí z jeho odůvodnění vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé, přičemž jím učiněná

skutková zjištění nesmějí být v extrémním nesouladu s vykonanými důkazy (srov. usnesení ze dne 23. září 2005 sp. zn. III. ÚS 359/05). Podle ustálené judikatury Ústavního soudu je „extrémní nesoulad“ dán rovněž tehdy, pokud skutková zjištění obecných soudů nemají žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy nebo pokud z těchto důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů hodnocení nevyplývají, případně pokud hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela absentuje.

23. Ústavní soud je z tohoto pohledu povinen posoudit, zda skutková zjištění obecných soudů mají dostatečnou a racionální základnu, zda právní závěry nejsou s nimi v „extrémním nesouladu“ a zda interpretace použitého práva je ústavně konformní.

VI.

Vlastní posouzení ústavní stížnosti

24. Po posouzení napadených rozhodnutí a obsahu spisového materiálu dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

25. Trestní odpovědnost v českém právu je založena na zásadě odpovědnosti za zavinění, z níž vyplývá, že bez zavinění není trestný čin (*nullum crimen sine culpa*). Podmínkou trestní odpovědnosti obviněného je tedy naplnění skutkové podstaty trestného činu, které musí být vždy zahrnuto zaviněním ve formě úmyslu či nedbalosti. V případě přečinu usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 trestního zákoníku musí trestní soudy vždy prokázat existenci zavinění ve formě vědomé či nevědomé nedbalosti. Z vědomé nedbalosti je trestný čin spáchán, jestliže pachatel „*věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí*“ [§ 16 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku]. Nedbalost nevědomá se pak předpokládá v případě, kdy pachatel „*nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl*“ [§ 16 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku].

26. Mají-li trestní soudy posoudit, zda byl čin spáchán z nedbalosti, musejí v prvé řadě zjistit, zda obviněný zachoval potřebnou míru opatrnosti, která je kritériem nedbalosti v obou jejích formách. Míra opatrnosti je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu. O zavinění z nevědomé nedbalosti proto jde jen tehdy, jestliže povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení chráněného zájmu jsou dány současně, nedostatek této jedné složky v daném případě znamená, že uvedený čin obviněného je činem nezaviněným (srov. již rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze 17. března 1986 sp. zn. 4 Tz 9/86). Objektivní hledisko doplněné subjektivním hlediskem však platí nejen pro vymezení nedbalosti nevědomé, ale i pro vymezení nedbalosti vědomé, poněvadž přiměřenost důvodů, na něž pachatel spoléhal, že nezpůsobí porušení nebo ohrožení zájmu, je třeba posuzovat podle toho, jak se situace jevila pachateli, i vzhledem k vnějším okolnostem konkrétního případu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. června 2012 sp. zn. 5 Tdo 540/2012).

27. V objektivní rovině vyplývá rozsah potřebné míry opatrnosti zpravidla z bezpečnostních předpisů, či technických norem. V případě posuzování dopravních nehod tedy půjde zejména o předpisy upravující provoz na pozemních komunikacích. V případě, kdy objektivní kritérium není upraveno zvláštními právními nebo bezpečnostními předpisy nebo uznávanými pravidly, je požadována opatrnost přiměřená daným okolnostem a situaci. Jak bylo výše uvedeno, toto objektivní hledisko samo o sobě není dostatečné pro to, aby mohla být založena trestní odpovědnost pachatele. Předpokladem zavinění ve formě nedbalosti je totiž současná možnost a schopnost konkrétního pachatele předvídat vznik trestněprávně relevantního následku, čímž je vymezeno subjektivní hledisko míry potřebné opatrnosti [srov. DRAŠTÍK, Antonín et al. Trestní zákoník: komentář. 1. díl, (§ 1 až 232). Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 115].

28. Jde-li o posouzení trestní odpovědnosti řidiče za nehodu, k níž došlo v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích, je tedy nutné zohlednit jednak to, zda se tento řidič svým jednáním dopustil porušení konkrétních právních předpisů upravujících provoz na pozemních komunikacích, jakož i to, zda měl možnost a schopnost předvídat, že k této nehodě dojde. Jak vyplývá z odborné literatury, ale i ze soudní praxe, uplatní se v takovém případě tzv. *princip omezené důvěry v dopravě*. Jeho podstatou je skutečnost, že se řidič při provozu na pozemních komunikacích může spoléhat na to, že ostatní účastníci při provozu budou dodržovat pravidla provozu na pozemních komunikacích, pokud z konkrétních okolností nebude vyplývat opak (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR z 14. července 1981 sp. zn. 3 Tz 20/81).

29. Ze skutkových zjištění formulovaných nalézacím soudem a posléze přejatých soudem odvolacím vyplynulo, že se stěžovatel při couvání se svým osobním motorovým vozidlem v prostoru obytné zóny na parkovišti před obchodním domem střetl s nezletilým poškozeným, kterého zadním kolem přejel, čímž mu způsobil taková zranění, která bezprostředně vedla k jeho úmrtí. K tragické nehodě došlo za situace, kdy matka a babička nezletilého poškozeného stály u boku svého osobního vozidla zaparkovaného jako prvního v řadě u vchodu do obchodního domu, přičemž stěžovatel couval se svým vozidlem z parkovacího místa, které bylo jako třetí v řadě od tohoto vchodu (tedy ob jedno místo od vozidla matky poškozeného). Podle výsledků dokazování bylo jednoruční dítě vytažené z kočárku a stálo na zemi v blízkosti své matky a babičky. Nikdo z přítomných osob neviděl, jak se dostalo na místo střetu s autem, a tuto skutečnost nebylo možno jednoznačně určit ani z dalšího provedeného dokazování. Ke střetu dítěte s vozidlem došlo podle svědeckých výpovědí v momentě, kdy jeho matka schovávala peněženku do tašky a babička se ohlédla na přicházejícího druhého vnuka a začala s ním komunikovat, a ani jedna z nich tedy neměla v danou chvíli dítě pod zrakovou kontrolou. V době před nehodou matka i babička na nezletilého dohlížely, tento se pohyboval v jejich bezprostřední blízkosti a musel odběhnout ve velmi krátké době, kdy došlo k nešťastné události. Na základě znaleckého posudku bylo konstatováno, že stěžovatel couval s motorovým vozidlem nevelkou rychlostí srovnatelnou s pomalou chůzí.

30. Za této situace musely obecné soudy posoudit, zda obviněný mohl předvídat, že se jednoruční dítě od obou dospělých osob nečekaně vzdálí, přičemž je s ohledem na jeho výšku nemusí při couvání zahlédnout a v důsledku toho může dojít ke střetu s ním. Z dokazování vyplynulo, že stěžovatel registroval, že v místě před obchodem jsou dvě dospělé ženy, které se baví mezi sebou, a registroval i obě nezletilé děti. To bylo potvrzeno zejména výpovědí svědkyně S., která s obviněným hovořila těsně po nehodě, jakož i reakcí samotného obviněného poté, co vystoupil z auta. Parkoviště se navíc

nacházelo v obytné zóně, a podle obecných soudů proto stěžovatel měl vědět, že se zde mohou děti pohybovat. Krajský soud na základě těchto skutečností konstatoval, že stěžovatel mohl nehodový děj předvídat, a pokud za této situace couval z parkovacího místa, aniž by se náležitě přesvědčil o tom, kde se děti pohybují a zda se nedostaly do koridoru jeho vozidla při couvání, jednal zaviněně. Dovodil, že za situace, kdy si byl stěžovatel vědom toho, že se dvě dospělé ženy baví mezi sebou, a nevěnují dětem pozornost, a kdy s ohledem na svůj nedostatečný rozhled, i s ohledem na věk dětí a výšku jednoho z nich, mohl předvídat, že nemusí uvedené batole spatřit za vozidlem, si měl bezpečné couvání zajistit pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby. Ve způsobu jízdy obviněného krajský soud shledal porušení § 24 odst. 2, 3, § 4 písm. a), § 5 odst. 1 písm. d) a § 39 odst. 5 zákona o silničním provozu.

31. Nejvyšší soud závěry krajského soudu potvrdil, přičemž upřesnil, že se podle něj stěžovatel činu dopustil z vědomé nedbalosti. Ačkoliv obviněný byl podle Nejvyššího soudu obeznámen s tím, že když začne couvat a dítě unikne z pozornosti matky a vběhne mu pod kola, neuvidí ho a může ho přejet, bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že k takové situaci nedojde. Nejvyšší soud zdůraznil, že při couvání svého vozidla nesmí řidič ohrozit ostatní účastníky provozu na pozemních komunikacích, a pokud to vyžadují okolnosti, zejména nedostatečný rozhled, musí zajistit bezpečné couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby. Zvláštní obezřetnosti při couvání vozidla přitom musí řidič dbát o to více, pohybuje-li se v obytné zóně, kde se nacházejí jiné osoby, jejichž výskyt před tímto manévrem zaznamenal. V případě, že řidič započne s couváním, ač může předvídat, že se některá z osob v okamžicích, kdy mu postavení vozidla při couvání neumožňuje přehlédnout veškerý prostor za vozidlem, přemístí do místa, které nemůže vidět nebo dostatečně sledovat, a přesto couvá bez výstražného signálu nebo pomoci jiné pověřené osoby, zásadně podle názoru Nejvyššího soudu odpovídá za následek, který v této souvislosti způsobí. Tak tomu podle Nejvyššího soudu bylo i v projednávaném případě, kdy stěžovatel věděl o dětech pohybujících se ve vzdálenosti několika metrů od jeho auta, a měl si tedy vytvořit podmínky pro bezpečné couvání.

32. Ústavní soud se neztotožnil se shora uvedenými právními závěry obecných soudů stran existence nedbalostního zavinění na straně stěžovatele, a má za to, že tyto závěry jsou v příkrém rozporu s provedenými důkazy a zjištěnými skutkovými okolnostmi.

33. Krajský soud ve skutkové větě svého rozsudku uvádí, že obžalovaný „zahájil couvání se svým vozidlem z parkovacího místa v době, kdy matka G. B. nezletilému nevěnovala patřičnou pozornost podle § 31 odst. 1, 2 zákona o rodině, obžalovaný nedbal zvýšené opatrnosti, a proto při couvání došlo ke střetu s dítětem“. Z takto kuse popsaných skutkových okolností nelze podle názoru Ústavního soudu dovodit, v čem konkrétně spočívalo jednání zakládající trestní odpovědnost obviněného, zejména z jakých skutečností lze dovozovat zavinění trestného činu. V tomto smyslu se lze ztotožnit s vyjádřením státního zástupce Nejvyššího státního zastupitelství k dovolání stěžovatele, jenž konstatoval, že v popisu skutku není uvedeno to podstatné, co obě události (nevěnování pozornosti dítěti ze strany matky a couvání stěžovatele) mohlo spojit v trestněprávně významný celek – tedy zda obviněný v okamžiku couvání měl a mohl vidět, že matka svého ročního syna ztratila z dohledu, z čeho konkrétního měl vyzoporovat, že dítěti hrozí nějaké nebezpečí a v čem spočívalo jeho trestně relevantní jednání.

34. Jak je patrné z odůvodnění napadených rozhodnutí, obecné soudy svůj závěr o nedbalostním jednání dovodily pouze z toho, že stěžovatel věděl o přítomnosti nezletilých dětí v blízkosti svého auta, přičemž nereagoval na skutečnost, že dvě dospělé ženy, které na tyto děti měly dohlížet, se spolu bavily, a tudíž dětem nevěnovaly dostatečnou pozornost. Této skutečnosti si měl být stěžovatel podle obecných soudů vědom z toho důvodu, že spolu obě ženy hovořily v době, kdy předtím kolem nich na parkovišti procházel. Žádné další okolnosti, které by svědčily o tom, že stěžovatel měl a mohl předvídat, že se jednoroční batole vzdálí od pečujících osob a ocitne se v dráze couvání motorového vozidla, soudy nepředložily.

35. Podle názoru Ústavního soudu nelze přijmout názor, že pokud spolu hovoří dvě dospělé osoby hlídající roční dítě, musí třetí osoba automaticky předjímat, že hlídanému dítěti nevěnují dostatečnou pozornost. Po řidiči osobního motorového vozidla nelze požadovat, aby na základě pouhé skutečnosti, že se osoby, které v blízkosti místa jeho couvání hlídají roční dítě, spolu baví, předvídal, že tyto osoby v budoucnu ztratí kontrolu nad pohybem tohoto dítěte. Jak navíc upozornil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, podle skutkových zjištění soudů se dítě nevzdálilo z dohledu své matky a babičky v době, kdy se obě ženy spolu bavily, nýbrž ve chvíli, kdy matka schovávala peněženku do tašky a babička se otočila na druhého nezletilého, který právě přicházel se zakoupenou zmrzlinou. Podle svědeckých výpovědí obou žen se od nich dítě vzdálilo v krátkém okamžiku, po který bylo mimo jejich dohled, avšak nikoliv z toho důvodu, že by obě ženy spolu hovořily.

36. Na základě takto zjištěných skutkových okolností nelze podle názoru Ústavního soudu dovodit, že by stěžovatel měl a mohl předvídat vznik trestněprávního následku, kterým byl střet automobilu s nezletilým dítětem a jeho následné usmrcení. K odběhnutí dítěte a jeho střetu s vozidlem totiž došlo za okolností, které stěžovatel nemohl předpokládat. I kdyby však na základě pouhé přítomnosti dětí na parkovišti mohl předvídat, že se dítě může náhle ocitnout v dráze jeho couvání a že je pro jeho výšku nemusí vidět, a byl by si tím pádem vědom, že svým jednáním může porušit zájem chráněný trestními předpisy, měl podle názoru Ústavního soudu zcela přiměřený důvod spoléhat se na to, že toto porušení nezpůsobí. Nelze totiž považovat za nepřiměřené, pokud se stěžovatel spoléhal na to, že ženy, dohlížející na roční dítě v prostoru parkoviště před obchodním domem, budou mít dítě i nadále pod kontrolou a nedovolí mu vstoupit do dráhy couvání vozidla. Pouhá skutečnost, že stěžovatel zpozoroval, že spolu tyto ženy hovoří, na tomto závěru nic nemění.

37. Odlišné právní posouzení by připadalo v úvahu za situace, kdy by stěžovatel měl na základě konkrétních skutečností vědomost o tom, že dospělé osoby náležitý dohled nad dítětem skutečně v daném čase zanedbávají, respektive že se dítě pohybuje mimo jejich kontrolu. Za takových okolností by bylo možno dovozovat povinnost řidiče osobního motorového vozidla zajistit couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby (ve smyslu § 24 odst. 3 zákona o silničním provozu), případně signalizovat jinak svůj záměr vycouvat z parkovacího místa tak, aby byla naplněna potřebná míra opatrnosti, jež je kritériem nedbalostního zavinění. Takovou povinnost však nelze dovozovat paušálně ve všech případech, kdy řidič, který se chystá couvat, zpozoruje, že dospělé osoby dohlížející na nezletilé dítě spolu hovoří, aniž by byly dány jakékoliv další indikátory toho, že toto dítě je mimo jejich kontrolu.

38. Pro posouzení trestní odpovědnosti stěžovatele není sama o sobě rozhodná ani ta skutečnost, že k nehodě došlo v rámci obytné zóny, kde jsou ze zákona umožněny hry

děti (§ 39 odst. 3 zákona o silničním provozu). Tento zvláštní režim provozu na pozemní komunikaci dává chodcům výsadní postavení, zatímco od řidičů motorových vozidel vyžaduje zvýšenou ohleduplnost a ukládá jim výraznější omezení než při pohybu na jiných pozemních komunikacích, avšak v projednávaném případě nemá vliv na posouzení nedbalostního zavinění stěžovatele. Opět je třeba zdůraznit, že nelze paušálně dovodit povinnost řidiče couvajícího v obytné zóně zajistit si couvání pomocí způsobilé a náležitě poučené osoby, nemá-li důvod se domnívat, že by při couvání mohl ohrozit osoby, které se nacházejí na pozemní komunikaci. Taková povinnost by byla zjevně nepřiměřená a z hlediska praktického života nesplnitelná. Jak bylo v trestním řízení prokázáno, stěžovatel se svým vozidlem couval nevelkou rychlostí srovnatelnou s pomalou chůzí, přičemž ke střetu s dítětem došlo v krátkém momentě, kdy se toto dítě náhle vzdálilo od osob, které na něj dohlížely. Bylo by za těchto okolností přehnané požadovat, aby stěžovatel takový sled událostí předvídal, byť se se svým vozidlem pohyboval v obytné zóně.

39. Nutno zdůraznit, že jednoroční děti nemohou být vzhledem ke svému věku vůbec účastníky provozu na pozemních komunikacích, není-li jejich bezpečnost zajištěna jinou osobou; tato osoba má povinnost učinit taková opatření, aby nedošlo k ohrožení bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích (srov. § 3 odst. 1 zákona o silničním provozu). Řidič osobního motorového vozidla tedy může v souladu s principem tzv. omezené důvěry v dopravě spoléhat na to, že dospělé osoby, dohlížející na jednoroční dítě v prostoru parkoviště, tomuto dítěti zamezí samostatný nekontrolovaný pohyb po pozemní komunikaci a vběhnutí do dráhy jeho vozidla, nevyplývá-li z konkrétních okolností opak. To stejné platí i pro pohyb s vozidlem v obytné zóně, kde sice jsou povoleny hry dětí, avšak ani zde nelze očekávat samostatný pohyb nehlídaných ročních batolat.

40. Ústavní soud považuje za zjevně nepřiměřený a v praxi nerealizovatelný požadavek Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí naznačil, že je řidič povinen couvat pomocí jiné pověřené osoby nebo výstražného signálu vždy, kdy mu postavení vozidla při couvání neumožňuje přehlédnout veškerý prostor za vozidlem a kdy mu může některá osoba vstoupit do prostoru za vozidlem. Ústavní soud se domnívá, že na řidiče osobního motorového vozidla nelze klást stejné požadavky, jako na řidiče autojeřábu, jak to činí Nejvyšší soud odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 7. července 1986 sp. zn. 5 Tz 21/86. Z povahy věci je zřejmé, že řízení autojeřábu při couvání je rizikovějším, než je tomu u osobního automobilu, a že na řidiče autojeřábu lze klást z hlediska míry opatrnosti vyšší požadavky. Posuzují-li obecné soudy zachování potřebné míry opatrnosti řidičem, musejí vzít v úvahu všechny konkrétní okolnosti, které měly vliv na možnost a schopnost řidiče předvídat, že ke střetu s chodcem může dojít.

41. Závěr o trestněprávním zavinění nelze nikdy dovozovat z pouhého faktu, že došlo ke škodlivému následku za účasti třetí osoby. K událostem, majícím objektivně nešťastnou nebo i tragickou povahu (jako tomu bylo v posuzované věci), dochází i bez cizího zavinění, jako je tomu v případech tzv. *vis maior* nebo v případech, kdy se přítomné třetí osoby na vzniku škodlivého následku nijak nepodílejí.

42. Nedbalostní zavinění vyjadřuje vnitřní stav mysli pachatele v době inkriminovaného jednání a jeho subjektivní vztah k tomuto jednání. Zanedbání potřebné míry opatrnosti jako předpoklad nedbalostního zavinění je třeba vyvozovat z konkrétních skutkových okolností, řádně zjištěných důkazním postupem

před obecnými soudy. Nelze jej činit pouze na základě zpětné myšlenkové konstrukce, nepodložené konkrétními fakty. Došlo-li ke škodlivému následku, neznamená to automaticky, že potřebná míra opatrnosti musela být nutně zanedbána.

43. Součástí soudního rozhodnutí, v němž je osoba uznána vinou nedbalostním trestným činem, proto musí být pečlivé zhodnocení všech okolností, které soud vedly k názoru, že tato osoba náležitou opatrnost nezachovala a jednala tedy zaviněně. Soudy musí v tomto smyslu zkoumat jak objektivní, tak subjektivní hledisko potřebné míry opatrnosti, tedy povinnost i možnost obviněného předvídat vznik trestněprávně relevantního následku.

44. Orgány činné v trestním řízení mají úřední povinnost zjišťovat skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí (srov. ustanovení § 2 odst. 4, odst. 5 trestního řádu). Z ústavního principu *presumpce nevin*y, zakotveného v článku 40 odst. 2 Listiny, vyplývá pro obecné soudy povinnost při rozhodování o vině zvažovat též takovou verzi případu, která důvodně připouští, že vzhledem ke skutkovým okolnostem případu mohlo dojít ke způsobení škodlivého následku bez zavinění. Pouze tak mohou obecné soudy dostát požadavkům článku 36 odst. 1 Listiny, jenž obviněným osobám zaručuje právo na soudní ochranu.

45. V projednávaném případě Ústavní soud dospěl k závěru, že obecné soudy porušily právo stěžovatele chráněné článkem 36 odst. 1 Listiny, neboť dospěly k extrémně vadnému závěru o existenci nedbalostního zavinění stěžovatele, aniž by tento závěr vyplýval z jejich skutkových zjištění a z provedených důkazů.

46. Ústavní soud z výše uvedených důvodů ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil ústavní stížností napadená soudní rozhodnutí.

47. Trestní řízení ve věci samé, jehož výsledky Ústavní soud nijak nepředjímá, se tím vrací k soudu prvního stupně.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. května 2016

Jaromír Jirsa
předseda senátu Ústavního soudu